

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, https://www.finarbitr.cz

Navrhovatel

Zástupce

JUDr. Veronika Ordnungová
advokátka
IČO 453 25 065
U Ladronky 1145/42
169 00 Praha 6

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
110 00 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/1610/2016 - 17

Praha 21. 1. 2019

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 29. 8. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, ve věci určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 1. 6. 2011 a vydání bezdůvodného obohacení ve výši 57.000 Kč s příslušenstvím, o námitkách Navrhovatele ze dne 24. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1610/2016 - 12, a námitkách Instituce ze dne 31. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1610/2016 - 13, proti nález finančního arbitra ze dne 16. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1610/2016 - 11, takto:

- A. Námitkám navrhovatele, ■, doručeným finančnímu arbitrovi dne 24. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1610/2016 - 12, se v části namítaného promlčení nároku instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 110 00 Praha 1, částečně vyhovuje a nález finančního arbitra ze dne 16. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1610/2016 - 11, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve výroku I. mění:

Instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 110 00 Praha 1, je povinna navrhovateli, ■, zaplatit částku ve výši 23.026 Kč (slovy dvacet tři tisíc dvacet šest korun českých), a to do 3 dnů od právní moci nález.

- B. Námitky instituce, Česká pojišťovna a.s., doručené finančnímu arbitrovi dne 31. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1610/2016 - 13, a zbývající námitky navrhovatele, ■, doručené finančnímu arbitrovi dne 24. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1610/2016-12, se zamítají a nález finančního arbitra ze dne 16. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1610/2016 - 11, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve výroku II. a III. potvrzuje.

Odůvodnění:

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy, kterou s Institucí uzavřel, mimo jiné pro rozpor se zákonem a neurčitost, a vydání bezdůvodného obohacení z neplatné pojistné smlouvy se zákonným úrokem z prodlení.

Finanční arbitr rozhodl ve sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 16. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1610/2016 – 11 (dále jen „Nález“).

Finanční arbitr zjistil, že dne 1. 6. 2011 uzavřel Navrhovatel s Institucí pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako *Životní pojištění PROFI Invest*, s počátkem pojištění dne 1. 8. 2011 a pojistnou dobou 30 let, s pojištěním pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele, s pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 10.000 Kč a kapitálové hodnoty pojištění a v případě dožití ve výši kapitálové hodnoty pojištění, s celkovým měsíčním běžným pojistným ve výši 1.000 Kč (dále jen „Pojistná smlouva“).

Finanční arbitr zjistil, že Pojistná smlouva obsahuje prohlášení pojistníka, že „*[j]ako pojistník potvrzuji, že jsem při uzavření pojistné smlouvy převzal(a) ŽP-VPP-DIM-0001 a ŽP-DPP-DIM-0003 pro sjednaná pojištění a byl(a) s nimi seznámen(a).*“ Finanční arbitr nezjistil, že by se součástí Pojistné smlouvy nestaly Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění označené jako ŽP-VPP-DIM-0001 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a Doplňkové pojistné podmínky životního pojištění označené jako ŽP-DPP-DIM-0003 (dále jen „Doplňkové pojistné podmínky“).

Finanční arbitr v řízení zjistil, že smluvní ujednání Doplňkových pojistných podmínek, konkrétně čl. 1 bod 3.1 Doplňkových pojistných podmínek o nákladech, která stanoví, že „*3.1. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o počáteční a správní náklady stanovené podle pojistně technických zásad pojistitele*“, čl. 1 bod 1.6 a 1.7 Doplňkových pojistných podmínek, která upravují strhávání rizikového pojistného tak, že „*1.6. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o rizikové pojistné za základní pojištění. 1.7. Rizikové pojistné za základní pojištění stanoví pojistitel podle pojistně technických zásad pojistitele, především s ohledem na pohlaví a věk pojištěného, pojistnou částku platnou pro aktuální zúčtovací období a na zdravotní stav pojištěného k datu sjednání pojištění nebo k datu poslední změny pojistné částky nebo pojistného*“ a čl. 8 odst. 3 Všeobecných pojistných podmínek upravující odkupné tak, že „*[v]ýši odkupného pojistitel stanoví podle pojistně technických zásad*“, jsou neplatná podle § 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění ke dni uzavření Pojistné smlouvy (dále jen „starý občanský zákoník“), protože jsou neurčitá.

Při posuzování oddělitelnosti neplatných smluvních ujednání od ostatních částí Pojistné smlouvy finanční arbitr musel dovodit neplatnost Pojistné smlouvy jako celku, neboť nezjistil, že by bylo možné oddělit neplatná ujednání o nákladech a rizikovém pojistném od ostatních ujednání Pojistné smlouvy, protože nedovodil vůli Instituce uzavřít Pojistnou smlouvu, která by poskytovala Navrhovateli pojistnou ochranu a správu investice bezúplatně.

Po posouzení námítky promlčení, kterou Instituce v řízení důvodně vznesla k nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení, a po zúčtování plnění stran neplatné Pojistné smlouvy, finanční arbitr dospěl k závěru, že Instituce je povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 3.026 Kč. Ve zbývajících částech návrhu finanční arbitr návrh Navrhovatele zamítl.

3. Námítky Navrhovatele

Navrhovatel napadá výrok II. Nálezu.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nezohlednil specifickou úpravu vypořádání vzájemných plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy podle § 457 starého občanského zákoníku a nesprávně aplikuje § 451 starého občanského zákoníku, který nezakládá vzájemnou podmíněnost pohledávek. Navrhovatel tvrdí, že finanční arbitr nesprávně interpretoval rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002, když nejprve aplikoval námitku promlčení a teprve následně zúčtoval vzájemně poskytnutá plnění. Navrhovatel argumentuje tím, že pohledávky se vypořádávají k okamžiku jejich vzniku, tedy k okamžiku, kdy nemohou být promlčené. Navrhovatel v této souvislosti odkazuje na stanovisko JUDr. Ivany Janů v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 383/05.

Navrhovatel dále tvrdí, že z opatrnosti před vydáním Nálezu vznesl námitku promlčení vůči nárokům Instituce z Pojistné smlouvy, ke které finanční arbitr nepřihlédl. Navrhovatel ji v námitkovém řízení vznáší znovu a dovolává se postupu finančního arbitra podle § 90 odst. 1 písm. b) správního řádu, tj. aby Nález ve výroku II. zrušil a věc znovu projednal v prvostupňovém řízení, neboť je Nález v této části nepřezkoumatelný a nezákonný.

Navrhovatel pro případ, že finanční arbitr setrvá na svém výkladu § 457 starého občanského zákoníku, argumentuje, že Instituce nárok na vrácení plnění z Pojistné smlouvy v řízení nevznesla, tudíž se nezastavil běh promlčecí doby a její nárok na vrácení plnění z Pojistné smlouvy je promlčen.

Navrhovatel namítá, že se finanční arbitr nedostatečně vypořádal s námitkou, že se Instituce na jeho úkor obohatila úmyslně, což dovozuje z rozporu obsahu Pojistné smlouvy s vůlí Instituce, která nikdy nezamýšlela poskytnout Navrhovateli plnění v rozsahu sjednaném Pojistnou smlouvou, a vědomosti Instituce o rozporu Pojistné smlouvy se zákonem již v době jejího uzavření (neznalost zákona neomlouvá), nejpozději pak ke dni 14. 5. 2012 (publikace úředního sdělení České národní banky ze dne 2. 5. 2012 ve Věstníku ČNB, částka 6/1012). Navrhovatel zdůrazňuje, že Instituce o vadách Pojistné smlouvy a jí podobných věděla rovněž z komunikace finančního arbitra (od roku 2014), přesto neučinila žádné opatření a nadále od Navrhovatele přijímala pojistné.

Navrhovatel namítá, že pro posouzení mravnosti námitky promlčení vznesené Institucí finanční arbitr nezohlednil důvody neplatnosti Pojistné smlouvy spočívající výlučně na straně Instituce a rovněž nezohlednil okolnosti, za nichž Pojistnou smlouvu strany uzavřely, tedy nerovné postavení Navrhovatele jako spotřebitele vůči Instituci a časovou asymetrii plnění z Pojistné smlouvy, z níž profituje výlučně Instituce, která neplatnost způsobila. Finanční arbitr podle názoru Navrhovatele pominul skutečnost, že Instituce (úspěšně) vznesla námitku promlčení ve vztahu k plnění, které by jí nikdy nenáleželo ani v případě, že by Pojistná smlouva byla platná (část pojistného alokovaná do kapitálové hodnoty negarantované). Navrhovatel v této souvislosti zdůrazňuje rovněž zásady poctivosti a dovolání se právní jistoty v dobré víře. Navrhovatel dovozuje, že Instituce vznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy.

Navrhovatel bez dalšího odůvodnění nebo doložení podkladů k tomuto tvrzení konstatuje, že Instituce se dostala do prodlení s úhradou částky ve výši 36.638 Kč (celkové zaplacené pojistné minus mimořádný výběr) již dne 8. 12. 2014 (den provedení mimořádného výběru) a s úhradou částky ve výši 23.026 Kč (mimořádný výběr) dne 11. 10. 2016 (den výplaty odkupného) a žádá zaplacení částky 57.000 Kč spolu s úroky z prodlení zřejmě od těchto dat.

4. Námítky Instituce

Námítky Instituce směřují proti výrokům I. a III. Nálezu, neboť podle názoru Instituce vychází z chybných závěrů finančního arbitra ohledně posouzení námitky promlčení vznesené Institucí.

Instituce namítá, že při posouzení promlčení práva Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení (vrácení zaplaceného pojistného) je nutné aplikovat dvouletou subjektivní promlčecí lhůtu podle § 107 odst. 1 starého občanského zákoníku.

Instituce nesouhlasí se závěrem, že Navrhovatel získal vědomost o neplatnosti Pojistné smlouvy a vzniku bezdůvodného obohacení v pozdějším okamžiku než při uzavření Pojistné smlouvy, neboť Navrhovateli byly všechny skutečnosti, kterými nyní její neplatnost odůvodňuje, známy právě při sjednání smluvního vztahu a tyto skutečnosti se v průběhu trvání Pojistné smlouvy nikdy nezměnily. Argumentace Navrhovatele, stejně jako právní posouzení finančního arbitra, se opírá pouze o obsah smluvní dokumentace, přičemž není sporu o tom, že by ji Navrhovatel neobdržel.

Instituce v této souvislosti zdůrazňuje, že Navrhovatel není neznalý problematiky pojistných smluv, neboť jako spolupracovník pojišťovacího zprostředkovatele měl k dispozici (nebo si alespoň mohl obstarat) veškeré potřebné podklady pro zhodnocení vhodnosti smluvního vztahu ještě před uzavřením Pojistné smlouvy.

Instituce dovozuje, že počátek běhu subjektivní i objektivní promlčecí lhůty spadá u každé platby pojistného v jeden okamžik (datum každé jednotlivé úhrady) a dvouletá subjektivní lhůta uběhne v rámci tříleté objektivní lhůty. V případě, že by byla Pojistná smlouva skutečně neplatná, promlčely by se tak veškeré platby provedené Navrhovatelem více jak dva roky před podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem.

Mezním datem je tak srpen 2014, celková výše nepromlčených plateb pojistného zaplacených Navrhovatelem za dobu dvou let před podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem činí 31.000 Kč, za stejnou dobu pak Instituce vyplatila Navrhovateli celkem 33.973 Kč (20.362 Kč na mimořádném výběru a 13.612 Kč na odkupném). I v případě započtení tak Navrhovatel již obdržel více, než mu náleží.

Instituce dále argumentuje, že z textu Pojistné smlouvy včetně Všeobecných pojistných podmínek a Doplňkových pojistných podmínek vyplývá, že Navrhovatel chtěl vstoupit do smluvního vztahu s Institucí a projevil vůli k úhradě nákladů se sjednaným způsobem výpočtu. Pojistné technické zásady v době uzavření Pojistné smlouvy objektivně existovaly a s odkazem na ně je smluvní strany učinily součástí Pojistné smlouvy.

Pokud by se finanční arbitr snažil o (pozitivní) výklad Pojistné smlouvy, což však podle Instituce nikdy neudělal, dospěl by nutně k závěru, že smluvní strany nejenže dospěly ke shodě ohledně jeho esenciálních náležitostí, ale i sjednaly způsob výpočtu počátečních a správních nákladů, stejně jako rizikového pojistného, a nemohl by uzavřít, že je Pojistná smlouva pro jejich neurčitost jako celek neplatná. Instituce argumentuje, že pro určitost právního úkonu není nezbytné, ani právními předpisy vyžadované, aby text smlouvy uváděl konkrétní vyčíslení nákladů, plnění a protiplnění, a odkazuje například na stanovení výše úroků s odkazem na klouzavou sazbu PRIBOR, u které na rozdíl od Pojistné smlouvy díky existujícím pojistně technickým zásadám, není známa její výše v budoucnu.

Instituce upozorňuje na to, že pokud je Pojistná smlouva absolutně neplatná, je i Navrhovatel povinen Instituci vydat to, co na jejím základě přijal, a to nejen odkupné a částku odpovídající mimořádnému výběru, ale i peněžitou náhradu odpovídající pojistnému krytí a možnosti investovat a zhodnotit část pojistného plnění, které mu Instituce poskytovala. Instituce argumentuje, že byla po celou dobu trvání Pojistné smlouvy připravena v případě pojistné události poskytnout Navrhovateli sjednané pojistné plnění a v souvislosti s investováním nakupovala a prodávala podílové jednotky Navrhovatelem zvoleného fondu. Navrhovatel se tak na úkor Instituce obohatil o náklady, které byla Instituce nucena vynaložit na uvedené činnosti. Instituce uzavírá, že bezdůvodné obohacení na straně Navrhovatele představují i náklady, které vynaložila na uzavření Pojistné smlouvy.

5. Řízení o námitkách

Zákon o finančním arbitrovi zaručuje podle § 16 odst. 1 stranám sporu právo podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu; včasné podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nálezu potvrdí nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. a § 141 odst. 9 správního řádu).

Finanční arbitr posoudil námitky Navrhovatele a InSTITUTE jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81, 82 a 83 správního řádu.

Finanční arbitr nepovažuje za nutné znovu definovat a vykládat sporná ujednání Pojistné smlouvy tak, jak učinil v Nálezu ani vyjadřovat se k těm námitkám, které účastníci řízení vznesli již v řízení před vydáním Nálezu a nedoložili je jinými podklady. Smyslem vypořádání tvrzení účastníků řízení a hodnocení podkladů v řízení před finančním arbitrem není, stejně jako v řízení soudním, podrobné vyvracení každého tvrzení účastníků a provádění každého předloženého či označeného podkladu. V tomto směru finanční arbitr odkazuje na závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08, že „[n]ení porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná“.

Finanční arbitr vedle posouzení správnosti Nálezu vzhledem k podaným Námitkám Navrhovatele a InSTITUTE současně posoudil, zda v řízení postupoval v souladu se zákonem a ostatními právními předpisy, především zda byl k vydání Nálezu příslušný, zda nepřekročil svou pravomoc, zda v řízení postupoval v souladu s procesně-právními předpisy, zejména zda dbal a šetřil práv účastníků řízení, jednal v souladu se zásadou legitimního očekávání, nezneužil správního uvážení, účastníky řízení řádně poučoval či zda neporušil některou další ze základních zásad činnosti správních orgánů vtělených do úvodních ustanovení správního řádu, případně jestli k takovému závěru není alespoň důvodné podezření.

Finanční arbitr ve věci samé v mezích své pravomoci a působnosti dané zákonem o finančním arbitrovi rozhodl Nálezem, tedy takovou formou rozhodnutí, kterou mu ukládá § 15 zákona o finančním arbitrovi. Vzhledem k povaze věci, její složitost a žádostem o prodloužení lhůty ze strany InSTITUTE je finanční arbitr toho názoru, že v řízení postupoval bez průtahů a rozhodl v přiměřené lhůtě (§ 6 správního řádu, § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi). Finanční arbitr rozhodl Nálezem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy (§ 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, § 2 odst. 4 správního řádu).

Nález obsahuje jak výrokovou část, tak detailní odůvodnění a poučení účastníků řízení (§ 15 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi). Odůvodnění Nálezu zachycuje veškeré úvahy finančního arbitra a provedené právní posouzení zjištěného skutkového stavu, včetně uvedení všech právních předpisů, které finanční arbitr aplikoval, a vypořádání se se všemi relevantními podklady, které měl finanční arbitr k dispozici od účastníků řízení, případně které si v řízení i sám vyžádal.

Finanční arbitr po posouzení průběhu řízení a všech úkonů v řízení s ohledem na výše uvedené nezjistil, že by v řízení nepostupoval v souladu s právními předpisy a nerespektoval

při tom rovněž zásady řízení před finančním arbitrem podle zákona o finančním arbitrovi a zásady správního řízení obsažené v § 2 – 8 správního řádu.

5.1 Neplatnost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném

Finanční arbitr nevyložil ani nedovodil, že počáteční, správní náklady a rizikové pojistné musí být vyjádřeny přesnou částkou, ale vyložil, že s přihlédnutím k zákonnému požadavku určitosti musí být náklady upraveny takovým způsobem, ze kterého bude nepochybná jejich výše, např. 10 % ročního pojistného nebo vzorec, na základě kterého by byla výše těchto nákladů určitelná atd.

Finanční arbitr znovu odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 19. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 573/2005, že „[z]ávěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit“, tedy že právní úkon je určitý, pokud lze jeho obsah zjistit výkladem.

Způsob, jakým jsou náklady a rizikové pojistné upraveny v Doplňkových pojistných podmínkách však nedává jakékoliv výkladové vodítko pro určení jejich faktické výše, protože čl. 1 bod 3.1, 1.6 a 1.7 Doplňkových pojistných podmínek odkazují na pojistně technické zásady, které Pojistná smlouva, Všeobecné pojistné podmínky ani Doplňkové pojistné podmínky blíže nevymezují, a tudíž nelze jejich obsah poznat, a to ani za pomoci výkladových pravidel. Daná ujednání čl. 1 bodu 3.1, 1.6 a 1.7 jsou proto ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neurčitá, závisí-li určení nákladů a rizikového pojistného na pojistně technických zásadách, které Pojistná smlouva, Všeobecné ani Doplňkové pojistné podmínky samy nedefinují.

Skutečnost, že právní předpisy nestanoví náklady, poplatky a rizikové pojistné jako podstatnou náležitost pojistných smluv, neznamená, že by smluvní strany pojistné smlouvy neměly povinnost dodržovat obecné náležitosti kladené na každý právní úkon, tedy jeho určitost a srozumitelnost. K argumentaci Instituce pojištěním stavby, kde též není pojistné rozloženo na platby za různá pojistná rizika, finanční arbitr poukazuje na skutečnost, že je nutné rozlišovat mezi pojištěním, které je rezervotvorné, a pojištěním, které není rezervotvorné. Pojištění stavby není pojištěním rezervotvorným, tj. při výpovědi tohoto pojištění, pojišťovna nevyplácí žádné odkupné, neboť celé pojistné je spotřebováno na krytí rizik a poplatky. Naproti tomu Pojistná smlouva je pojištěním rezervotvorným, tj. pojišťovna nespotebovává celé zaplacené pojistné na krytí rizik a poplatků, ale vytváří rezervu, resp. kapitálovou hodnotu Pojistné smlouvy, která je Navrhovateli vyplacena v případě dožití nebo kterou poníženu o poplatky vyplatí Navrhovateli v případě předčasného ukončení Pojistné smlouvy.

Z výše uvedeného je tedy patrné, že výše strhávaného rizikového pojistného a poplatků (nákladů) má podstatný vliv na výši plnění při dožití či na výši odkupného. Z tohoto důvodu finanční arbitr konstatuje, že u Pojistné smlouvy není ujednání o strhávání nákladů nebo rizikového pojistného žádným minoritním ujednáním, jak Instituce argumentuje, ale je ujednáním zásadním, pro něž není požadavek na určité sjednání nepřiměřený.

Finanční arbitr souhlasí s Institucí, že každá pojistná smlouva o životním pojištění má svůj individuální charakter daný pojistným produktem, výší pojistného, frekvencí placení pojistného, výší pojistné částky pro smrt, případnými dalšími úrazovými připojištění, nicméně tato individualizace nespočívá v tom, že pojistník má s Institucí možnost si individuálně dohodnout výši nákladů a rizikového pojistného, ale v tom, že Instituce podle parametrů pojistné smlouvy a podle své metodiky (pojistně matematických metod) vypočte výši nákladů a rizikového pojistného.

Finanční arbitr je přesvědčen, že odkazují-li ujednání Doplňkových pojistných podmínek na dokument (pojistně technické zásady) obsahující způsob výpočtu nákladů a rizikového pojistného, který je Navrhovateli objektivně nepřístupný (finanční arbitr na základě vyjádření

Instituce zná pouze mechanismus výpočtu počátečních a správních nákladů), a se kterým Instituce Navrhovatele před uzavřením smlouvy neseznámila, jedná se o způsob ujednání nákladů a rizikového pojistného, který je neurčitý a ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neplatný.

Skutečnost, že se rizikové pojistné na smrt v čase mění, nevylučuje možnost přesného sjednání výše rizikového pojistného na jednotlivé roky, např. tabulkou s rozepsanou výší rizikového pojistného v jednotlivých letech podle věku pojistníka.

Ačkoli, jak Instituce sama tvrdí, dokument pojistné technické zásady existoval již v době uzavření Pojistné smlouvy, Instituce ani nezamýšlela s ním Navrhovatele seznámit, natož pak aby jej učinila platnou součástí Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr tak setrvává na závěru, že ujednání čl. 1 bodu 1.6, 1.7, 3.1 a Doplnkových pojistných podmínek o strhávání rizikového pojistného, počátečních a správních nákladů jsou neurčitá, a tudíž neplatná ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku.

Jak finanční arbitr odkázal již v Nálezu, absolutně neplatnou smlouvu nemůže zhojit ani následné chování smluvních stran v intencích této smlouvy ani případná hlubší znalost problematiky životního pojištění na straně Navrhovatele. Je tedy bezpředmětná námitka Instituce, že Navrhovatel platnost Pojistné smlouvy po několik let jejího trvání nerozporoval, ani se nedotazoval na její parametry.

5.2 Námitka promlčení nároků Navrhovatele v rozporu s dobrými mravy a úmyslné bezdůvodné obohacení Instituce

Finanční arbitr nevypořádal v Nálezu Navrhovatelovo tvrzení, že Instituce vznesla námitku promlčení jeho nároků v rozporu s dobrými mravy ani, že se na jeho úkor úmyslně obohatila, neboť Navrhovatel před vydáním Nálezu ničeho takového nenamítal.

K námitce promlčení v rozporu s dobrými mravy Nejvyšší soud judikoval ve svém rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011, že „[u]platnění námitky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby ničím nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku promlčení byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. O jednání vykazující znaky přímého úmyslu poškodit druhého účastníka by ovšem nebylo možno uvažovat z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován, nýbrž jen z konkrétních okolností, za nichž byla námitka promlčení tohoto nároku uplatněna. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 33 Odo 561/2006)“.

Z předložených podkladů finanční arbitr nezjistil, že by k promlčení uplatněného nároku Navrhovatele došlo vinou Instituce nebo že by námitka promlčení byla projevem zneužití práva na úkor Navrhovatele, natož pak, aby některý z těchto důvodů byl naplněn v tak výjimečné intenzitě, která by odůvodňovala odepření možnosti uplatnit námitku promlčení.

Jestliže Navrhovatel k rozporu námitky promlčení argumentuje zejména porušením povinností na straně Instituce a poukazuje na skutečnosti, že Instituce vypracovala Pojistnou smlouvu s vadami způsobujícími její neplatnost, jedná se o vylíčení skutkového základu podaného návrhu, nikoli však o popis zvláštních okolností navozujících rozpor námitky promlčení s dobrými mravy.

Pokud jde o Navrhovatelem tvrzené úmyslné obohacení Instituce, odkazuje finanční arbitr na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, který judikoval, že je „*nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování Nejvyšší soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázána.*“

O úmyslné bezdůvodné obohacení na straně Instituce by tedy šlo pouze v případě, že by věděla nebo byla alespoň srozuměna s tím, že přijímáním běžného pojistného od Navrhovatele se bezdůvodně obohacuje. Ze shromážděných podkladů však finanční arbitr nezjistil, že by Instituce nebyla přesvědčena o platnosti Pojistné smlouvy, nebo že by Instituce měla úmysl (ať přímý či nepřímý) bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele. Pro tento závěr není relevantní, že Instituce byla od určité doby seznámena se závěry České národní banky vyjádřenými v úředním sdělení ani s názorem finančního arbitra, neboť v obou případech se nejednalo o zhodnocení konkrétní Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr nezjistil, že by Instituce v případě pojistné události nebyla připravena plnit. Instituce rovněž vyplatila Navrhovateli dne 11. 10. 2016 odkupné (vypočtené podle pojistně technických zásad) tak, jako by Pojistná smlouva byla platná, neboť pojištění sjednané Pojistnou smlouvou zaniklo jen z důvodu neplacení pojistného ze strany Navrhovatele (na což byl Navrhovatel několikrát v průběhu smluvního vztahu upozorněn), a to právě ukončením Pojistné smlouvy s výplatou odkupného.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. 33 Odo 918/2006, že „*[c]ílem právní úpravy institutu promlčení v občanskoprávních vztazích je pobízet oprávněný subjekt (věřitele) pod určitou sankcí k tomu, aby vykonal svá práva včas, tj. v přiměřených - promlčecích - dobách u soudu a tak, aby donekonečna (a tedy neúnosně) nemohl oddalovat požadavek splnění od povinného subjektu (dlužníka). Smyslem institutu promlčení je čelit vzniku a existenci dlouhotrvajících práv a povinností provázených často i jejich určitou nejistotou, nejasností a pochybností. Má-li možnost promlčení nároku plnit pobídkovou funkci vůči věřiteli, pak zároveň přispívá k tomu, aby dlužník nebyl po časově neomezenou dobu vystaven ze strany věřitele hrozbě podání úspěšné žaloby.*“

Finanční arbitr zdůrazňuje, že smyslem institutu promlčení je přispět k právní jistotě (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3825/2011: „*...neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným, a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje*“).

Promlčení tedy slouží v dlouhodobých smluvních vztazích právní jistotě, mimo jiné tím, že promlčení brání tomu, aby bylo ekonomicky velmi výhodné platnost smluvního vztahu zpochybnit.

Finanční arbitr uzavírá, že nezjistil, že by Instituce vznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy, ani že by přijímala pojistné od Navrhovatele s úmyslem se bezdůvodně obohatit. Nelze opomenout, že Navrhovatel je tou stranou, která se dovolává neplatnosti Pojistné smlouvy. Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů nezjistil, že by

Instituce vznesla námitku promlčení za jiným účelem, než jako obranu proti uplatněnému nároku.

Na této skutečnosti nemůže nic změnit ani námitka Navrhovatele, že část zaplaceného pojistného, jehož promlčení Instituce úspěšně namítla, bylo alokováno do kapitálové hodnoty negarantované, vůči které nebyla Instituce oprávněna započítávat si své pohledávky. Pro účely vypořádání bezdůvodného obohacení je irelevantní dělení a spotřeba jednotlivých složek pojistného, když plnění Navrhovatele, kterým se Instituce na základě neplatné Pojistné smlouvy bezdůvodně obohacovala, představovalo sjednané pojistné jako celek.

Finanční arbitr současně nesouhlasí s námitkou Instituce, že Navrhovatel věděl o důvodech neplatnosti již v době uzavření Pojistné smlouvy, protože v tomto okamžiku měl všechny informace, na základě kterých dovozuje neplatnost Pojistné smlouvy, a odkazuje na konstantní judikaturu Nejvyššího soudu, z níž vyplývá, že okamžik, ke kterému lze vztáhnout počátek subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení, se váže k prokazatelné, nikoliv předpokládané, vědomosti oprávněného o skutkových okolnostech, z nichž lze dovodit, že smlouva, podle které si strany plnily, je neplatná, a že na jeho úkor došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo je získal (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2015, sp. zn. 28 Cdo 5129/2014). Skutečnost, že Navrhovatel disponoval v okamžiku uzavření Pojistné smlouvy všemi informacemi proto, aby dovodil, že Pojistná smlouva je neplatná, je pouhým předpokladem pro to, aby Navrhovatel takovou vědomost fakticky nabyl. Nedokazuje však, že tuto vědomost skutečně a prokazatelně nabyl. Na tomto závěru pak nemůže změnit nic ani spekulace Instituce, že Navrhovatel mohl vzhledem ke svému vztahu k pojišťovacímu zprostředkovateli disponovat větší měrou vědomosti o pojistných produktech, resp. že si mohl tyto informace snáze obstarat.

Finanční arbitr proto trvá na promlčení práva Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy v tříleté objektivní promlčecí době.

5.3 Vydání bezdůvodného obohacení a námitka promlčení nároků Instituce

Podle § 451 starého občanského zákoníku platí, „(1) Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat. (2) Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“

Podle § 457 starého občanského zákoníku platí, že „[j]e-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal.“

Finanční arbitr dovozuje, že Instituce se na úkor Navrhovatele obohatila přijatým pojistným a Navrhovatel na úkor Instituce mimořádným výběrem a odkupným z Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr nevypořádal v Nálezu námitku promlčení nároků Instituce, neboť ji Navrhovatel nevznesl, byť nyní tvrdí opak. Finanční arbitr se proto musel touto námitkou zabývat v řízení o námitkách (Instituce se s námitkou promlčení vznesenou Navrhovatelem seznámila dne 7. 11. 2018, kdy jí byly doručeny Námitky Navrhovatele).

Finanční arbitr považuje vznesení námitky promlčení v odvolacím řízení za přípustné za předpokladu, že závěry o promlčení práva vyplývají ze skutečností, jež vyšly najevo nebo byly zjištěny v prvoinstančním řízení (srov. závěry Nejvyššího soudu např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 32 Cdo 4291/2007, rozsudku ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. 32 Odo 917/2003 nebo v usnesení ze dne 25. 1. 2006, sp. zn. 32 Odo 364/2005.)

Návrh na zahájení řízení podal Navrhovatel k finančnímu arbitrovi dne 29. 8. 2016. Podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem se Navrhovateli podle § 8 odst. 2 zákona

o finančním arbitrovi ve spojení s § 112 starého občanského zákoníku („[u]platní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje nebo je-li ohledně jeho práva zahájena mediace podle zákona o mediaci, promlčecí doba neběží od tohoto uplatnění po dobu řízení nebo od tohoto zahájení po dobu mediace. To platí i o právu, které bylo pravomocně přiznáno a pro které byl u soudu nebo u jiného příslušného orgánu navržen výkon rozhodnutí“), stává promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Z výše citovaného ustanovení § 112 starého občanského zákoníku vyplývá, že ke stavení promlčecí doby dochází pouze přímým uplatněním práva, jež se promlčuje. V posuzovaném případě vystupuje Navrhovatel jako věřitel z bezdůvodného obohacení Instituce ve vztahu k pojistnému, placenému Instituci na základě neplatné Pojistné smlouvy, a Instituce vystupuje jako věřitel ve vztahu k Navrhovateli poskytnutému mimořádnému výběru a odkupnému. Jak vyplývá z § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, řízení před finančním arbitrem může zahájit, a uplatnit tak účinky zahájení řízení podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi, pouze Navrhovatel. Jinak řečeno promlčecí doba se zahájením řízení Instituci nestaví. To však nebrání Instituci bránit se do výše nároku uplatněného Navrhovatelem kompenzační námitkou (námitkou započtení) ve vztahu k plněním, které Navrhovateli na základě Pojistné smlouvy poskytl.

Jak dovodil Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 25 Cdo 874/2005: „[v]ěřitel může uplatnit své právo proti dlužníkovi u soudu nejen podáním žaloby na plnění (§ 79 o. s. ř.), ale v řízení vedeném dlužníkem proti němu i podáním vzájemné žaloby (§ 97 odst. 1 o. s. ř.) a rovněž tzv. kompenzační námitkou, tedy projevem, jímž uplatňuje svou pohledávku k započtení proti pohledávce žalobce (§ 98 o. s. ř.). Od okamžiku, kdy bylo právo takto v řízení uplatněno, promlčecí doba až do skončení řízení neběží; po jeho skončení pak její běh pokračuje“, promlčecí doba se může věřiteli stavět i uplatněním kompenzační námitky. Instituce však v řízení kompenzační námitku vůči Navrhovateli neuplatnila, a tak ani tímto úkonem nezastavila běh promlčecí doby svého práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Subjektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného plnění je podle § 107 odst. 1 starého občanského zákoníku dvouletá, když platí, že „[p]rávo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil.“

Objektivní promlčecí doba je podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku tříletá, resp. desetiletá při úmyslném bezdůvodném obohacení, když platí, že „[n]ejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo.“

Ze shromážděných podkladů vyplývá, že

- a) Navrhovatel na základě Pojistné smlouvy uhradil Instituci celkové pojistné ve výši 57.000 Kč;
- b) Navrhovatel v období od 29. 8. 2013 do zániku pojištění (doba rozhodná pro posouzení pomlčení nároků Navrhovatele) uhradil Instituci pojistné ve výši 37.000 Kč;
- c) Instituce dne 8. 12. 2014 vyplatila Navrhovateli mimořádný výběr ve výši 20.362 Kč;
- d) pojištění založené Pojistnou smlouvou zaniklo pro neplacení pojistného Navrhovatelem ukončením Pojistné smlouvy s výplatou odkupného ve výši 13.612 Kč dne 11. 10. 2016.

Finanční arbitr zjistil, že se Instituci ke dni vydání tohoto rozhodnutí promlčelo právo na vydání bezdůvodného obohacení v podobě mimořádného výběru poskytnutého Navrhovateli na základě neplatné Pojistné smlouvy, neboť jej Instituce vyplatila dne 8. 12. 2014 a podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku tak promlčecí doba k tomuto

poskytnutému plnění uplynula za tři roky od jeho poskytnutí, tj. dne 8. 12. 2017 (finanční arbitr nezjistil důvody pro použití dvouleté subjektivní promlčecí doby ani pro použití desetileté objektivní promlčecí doby ve smyslu § 107 starého občanského zákoníku).

Finanční arbitr současně nezjistil, že by námitka promlčení vznesená Navrhovatelem v rámci námitkového řízení byla bezdůvodná ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2706/2016, nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2836/2015, neboť skutkový stav zjištěný v řízení o Nálezu umožňuje najisto postavit délku objektivní promlčecí doby práva Instituce na vydání bezdůvodného obohacení.

Pokud jde o odkupné ve výši 13.612 Kč, které Instituce vyplatila Navrhovateli dne 11. 10. 2016, uplyne podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku tříletá objektivní promlčecí lhůta dne 11. 10. 2019. Ke dni vydání tohoto rozhodnutí se tedy právo Instituce na vydání bezdůvodného obohacení odpovídající odkupnému nepromlčelo.

Po zohlednění námitky promlčení vznesené Navrhovatelem v námitkovém řízení, novým přepočtem zúčtování vzájemných nepromlčených pohledávek vychází, že by Instituce měla zaplatit Navrhovateli peněžité plnění ve výši 23.388 Kč, které odpovídá nepromlčenému zaplacenému pojistnému poníženému o nepromlčené vyplacené odkupné.

Finanční arbitr však současně nemůže přehlédnout, že v případě, že by plnění Navrhovateli v této výši přiznal, obdržel by Navrhovatel v konečném důsledku od Instituce víc peněžních prostředků, než na Pojistnou smlouvu kdy zaplatil. Navrhovatel totiž na Pojistnou smlouvu zaplatil celkem (bez ohledu na promlčení) částku ve výši 57.000 Kč, když plnění vyplacená Institucí by v takovém případě (bez ohledu na promlčení) představovala částku 57.362 Kč.

Takový postup by odporoval zákonu, když podle § 457 starého občanského zákoníku obecně platí, že každý z účastníků řízení má v případě neplatnosti smlouvy vydat druhému pouze to, „*co podle ní dostal*“, nikoli tedy více (tím není dotčeno ustanovení § 458 odst. 2 starého občanského zákoníku, případně právo na příslušenství pro případ prodloužení s vydáním bezdůvodného obohacení).

Stejně tak finančním arbitrem v Nálezu citované rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002, potvrzuje, že účastník neplatné smlouvy se může „*...úspěšně domoci (ve smyslu ustanovení § 457 obč. zák.) jen vrácení toho, oč plnění, které sám poskytl, přesahuje plnění, které obdržel od druhé smluvní strany*“, tzn. i Nejvyšší soud vyjádřil maximální výši bezdůvodného obohacení odpovídající plnění, který tento účastník smlouvy na neplatnou smlouvu druhé straně poskytl.

Finanční arbitr proto musí při zúčtování vzájemných nepromlčených pohledávek v námitkovém řízení maximální možnou výši bezdůvodného obohacení tak, jak plyne ze zákona i judikatury, zohlednit. Finanční arbitr proto koriguje výpočet tak, že původní částku (23.388 Kč) poníží o 362 Kč (jako částku, kterou by Instituce platila Navrhovateli bez jakéhokoli právního titulu) na výslednou částku 23.026 Kč, která odpovídá maximální možné výši bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy.

5.4 Zúčtování plnění z neplatné Pojistné smlouvy

K argumentaci Navrhovatele o tom, že je nutné nejdříve zúčtovat plnění stran neplatné smlouvy a až následně vůči zjištěnému rozdílu může povinná osoba vznést námitku promlčení, finanční arbitr odkazuje např. na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 33 Odo 791/2005, které potvrzuje, že právo na vydání bezdůvodného obohacení (resp. povinnost k vydání bezdůvodného obohacení) vzniká oběma stranám neplatné smlouvy a okamžik ke kterému se staví běh promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení, se posoudí podle § 112 starého občanského zákoníku: „*[p]odle § 112 obč. zák. nastává stavení promlčecí doby, je-li v promlčecí době (t.j. nejpozději v její*

poslední den) uplatněno právo u soudu anebo u jiného příslušného orgánu. K uplatnění práva u soudu přitom dochází většinou žalobou na plnění podle § 79 odst. 1 a § 80 písm. b) o. s. ř., popř. vzájemnou žalobou podle § 97 odst. 1 o. s. ř. či projevem žalovaného směřujícím k uplatnění pohledávky k započtení vůči žalobci ve smyslu § 98 o. s. ř. Protože vzájemná žaloba je rovněž žalobou, platí pro ni vše, co občanský soudní řád spojuje s tímto procesním úkonem (zejména v § 79 až § 83 o. s. ř.). S podáním vzájemné žaloby jsou proto spojeny také hmotněprávní účinky zahájení řízení, včetně stavení běhu promlčecích dob, ledaže zákon stanoví jinak. V občanskoprávních vztazích ke stavení promlčecí doby dochází zásadně dnem podání vzájemné žaloby u soudu, na rozdíl od obchodních věcí, kde platí speciální úprava obsažená v § 404 odst. 1 obch. zák. (k tomu srovnej usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2007, sp. zn. 33 Odo 611/2005). Podle § 457 obč. zák. je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal. Ze zákona tak vzniká synallagmatický závazek, v němž je povinnost obou stran k plnění na sebe vzájemně vázána. Každému z účastníků zrušené nebo neplatné smlouvy se tak zakládá právo na vydání toho, co druhé smluvní straně poskytl a povinnost vrátit plnění, které sám podle takové smlouvy obdržel. Občanský zákoník pro tento případ nemá samostatnou úpravu otázky promlčení ani stavení promlčecí doby tohoto synallagmatického závazku; proto se použijí ustanovení § 107 obč. zák. a § 112 obč. zák. [...] Podle § 107 odst. 3 obč. zák. platí, že jsou-li účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy povinni vzájemně si vrátit vše, co podle ní dostali, přihlédne soud k námitce promlčení jen tehdy, jestliže by i druhý účastník mohl promlčení namítat. Toto ustanovení tak míří pouze na ty případy synallagmatických závazků, kdy na jedné straně stojí právo, které se promlčuje, a na druhé straně právo nepromlčitelné, tedy případy, kdy oproti sobě stojí právo na vydání peněžitého plnění vůči vlastnickému právu, tedy jedinému majetkovému právu, které se podle občanského zákoníku nepromlčuje (s výjimkou práv z vkladů na vkladních knížkách po dobu trvání vkladového vztahu - § 100 odst. 3 obč. zák.). Na základě neplatné smlouvy o nájmu nebytových prostor ze dne 21. 1. 1991 se žalobkyni dostalo finančního plnění a žalovaná získala možnost užívat její nemovitost. Nebylo však namístě aplikovat § 107 odst. 3 obč. zák., jelikož v dané věci stojí proti sobě dvě práva na peněžité plnění, tedy dvě promlčitelná práva. Na straně žalované je to právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení ve výši finanční částky poskytnuté žalobkyni žalovanou na nájemné, na straně žalobkyně právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení spočívající v náhradě za užívání nemovitosti žalovanou (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. ledna 2003, sp. zn. 33 Odo 773/2002 a usnesení ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 951/2003).“

Z citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu Navrhovatelem navrhovaný způsob vzájemného vypořádání vztahů z neplatné smlouvy nevyplývá, naopak výslovně potvrzuje, že oběma smluvním stranám vzniká právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení ve výši finanční částky poskytnuté druhé smluvní straně na základě neplatné smlouvy. V případě peněžitých plnění se jedná o dvě promlčitelná práva, a proto není na místě ani aplikace § 107 odst. 3 starého občanského zákoníku. Výše citované rozhodnutí potvrzuje, že starý občanský zákoník nemá speciální úpravu promlčení pro případ neplatnosti smlouvy, proto se na bezdůvodná obohacení vzniklá z titulu neplatné smlouvy použije ustanovení § 107 starého občanského zákoníku a na okamžik stavení promlčecí doby § 112 starého občanského zákoníku.

Výše uvedené závěry finančního arbitra není způsobilé změnit ani stanovisko JUDr. Ivany Janů v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 383/05, na které Navrhovatel odkazuje, neboť toto stanovisko na uvedený případ nedopadá, pouze konstatuje, že pokud došlo ke vzájemnému plnění stran závazku, je na místě pro případ vydání bezdůvodného obohacení aplikovat ustanovení § 457 starého občanského zákoníku.

Finanční arbitr tak ostatně učinil i v Nálezu, když zjistil jak plnění Navrhovatele z neplatné Pojistné smlouvy v podobě zaplaceného pojistného, tak plnění Instituce v podobě výplaty

mimořádného výběru a odkupného a není proto pravdou tvrzení Navrhovatele, že finanční arbitr nezohlednil specifickou úpravu vypořádání vzájemných plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy podle § 457 starého občanského zákoníku ani, že nesprávně aplikuje § 451 starého občanského zákoníku.

Finanční arbitr rekapituluje, že starý občanský zákoník ani s ním související soudní judikatura (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 2373/2007) jakkoliv nevylučuje aplikaci promlčení při zúčtování podle § 457 starého občanského zákoníku. Starý občanský zákoník a s ním spojená judikatura (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2327/2016) vylučuje při zúčtování námitku promlčení pouze ve vztahu k vlastnickému právu podle § 107 odst. 3 starého občanského zákoníku.

Finanční arbitr proto shodně jako v Nálezu dospěl k závěru, že Instituce je z titulu neplatné Pojistné smlouvy povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení, nově však po zohlednění důvodné námítky Navrhovatele a zákonného a judikatorního korektivu vypočetl jeho výši, když Instituci ukládá povinnost zaplatit Navrhovateli částku 23.026 Kč.

K argumentaci Instituce, že je Navrhovatel povinen Instituci vydat i peněžitou náhradu odpovídající pojistnému krytí a možnosti investovat a zhodnotit část pojistného plnění, které mu Instituce poskytovala, finanční arbitr odkazuje, že je třeba rozlišovat mezi tím, zda se Navrhovatel obohatil, a tím jestli Instituci vznikla finanční újma, když pro bezdůvodné obohacení platí, že *„[k] obohacení jednoho subjektu musí dojít na úkor subjektu druhého, tedy, to, co představuje obohacení jedné strany, je současně újmou strany druhé“* (z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 30 Cdo 4131/2007). Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by Navrhovatel během trvání Pojistné smlouvy přijal od Instituce jiné finanční plnění než odkupné ve výši 17.537 Kč. Pojistná smlouva, která je neplatná, ze své podstaty nemůže poskytovat Navrhovateli pojistnou ochranu, neboť tu poskytuje pouze platná Pojistná smlouva, Instituce tedy fakticky žádnou pojistnou ochranu neposkytovala.

Pokud Instituce argumentuje, že s přijatým pojistným, resp. přijatým bezdůvodným obohacením, měla náklady na jeho investování do zvolené investiční strategie, upravuje toto § 458 odst. 3 starého občanského zákoníku: *„[t]en, kdo předmět bezdůvodného obohacení vydává, má právo na náhradu nutných nákladů, které na věc vynaložil.“*

Starý občanský zákoník tedy přiznává pouze právo na nutné náklady, a nikoliv na jakékoliv náklady, které na věc obohacený vynaložil. Jelikož přijatým bezdůvodným obohacením jsou finanční prostředky v bezhotovostní formě, nejsou s nimi spojeny a priori žádné nutné náklady na jejich úschovu. Finanční arbitr tak konstatuje, že náklady, které Instituci vznikly, nejsou nutnými náklady ve smyslu § 458 odst. 3 starého občanského zákoníku.

K argumentaci Instituce, že pojistné investované do fondů se zhodnotilo, finanční arbitr konstatuje, že tuto situaci upravuje § 458 odst. 2 starého občanského zákoníku: *„[s] předmětem bezdůvodného obohacení musí být vydány i užítky z něho, pokud ten, kdo obohacení získal, nejednal v dobré víře.“*

A contrario obohacenému přísluší užítky z bezdůvodného obohacení, jednal-li v dobré víře. Finanční arbitr konstatuje, že Instituce v dobré víře po celou dobu trvání pojištění přijímala pojistné, neboť se domnívala, že přijímá pojistné do platné Pojistné smlouvy. Tuto její dobrou víru mohla narušit až výzva Navrhovatele, kterou se Navrhovatel domáhal vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy. Navrhovatel však výzvu k vydání bezdůvodného obohacení doručil Instituci až poté, co doručil Instituci výpověď Pojistné smlouvy a přestal na Pojistnou smlouvu hradit pojistné. Finanční arbitr tak konstatuje, že Instituce přijímala pojistné v dobré víře o tom, že je jejím majetkem. Instituci tedy přísluší užítky z bezdůvodného obohacení, tj. pokud se pojistné ve fondech zhodnotilo, má na toto zhodnocení právo a nemusí ho vydat Navrhovateli.

Co se týče nákladů spojených s uzavřením Pojistné smlouvy, finanční arbitr souhlasí, že jejich vynaložením v souvislosti s Pojistnou smlouvou, kterou shledal neplatnou, Instituci vznikla majetková újma, nicméně neshledává naplnění žádných předpokladů k tomu, aby za tuto majetkovou újmu byl Instituci odpovědný Navrhovatel.

5.5 K úrokům z prodlení

Finanční arbitr v Nálezu konstatoval, že Navrhovateli nelze úrok z prodlení přiznat, neboť to byl právě Navrhovatel, kdo se dostal do prodlení, když nepřijal Instituci řádně nabídnuté plnění ve výši 17.529 Kč + 3.146 Kč (jako náhradu nákladů právního zastoupení), tj. částku vyšší než kterou finanční arbitr přiznal Navrhovateli v Nálezu (3.026 Kč). Instituce se proto do prodlení dostat nemohla.

Současně finanční arbitr konstatoval nepoctivost jednání Navrhovatele, který vyzval Instituci k vrácení celého zaplaceného pojistného (ve výši 57.000 Kč) z důvodu neplatnosti smlouvy, aniž by sám vyjádřil ochotu k vrácení plnění, které od Instituce na základě neplatné smlouvy obdržel, zejména k vrácení mimořádného výběru, který mu Instituce vyplatila dne 8. 12. 2014 ve výši 20.362 Kč.

Navrhovatel v řízení o námitkách sice důvodně vznesl námitku promlčení nároku Instituce na vydání bezdůvodného obohacení odpovídající mimořádnému výběru ve výši 20.362 Kč, když nově přiznávaná částka převyšuje částku původně nabízenou Institucí (Navrhovatel ji tak nemohl získat, ani kdyby Instituci poskytl potřebnou součinnost), avšak ani tato skutečnost nemůže změnit nic na závěru finančního arbitra ohledně odmítnutí úroků z prodlení.

Finanční arbitr poukazuje na skutečnost, že i na právo na úroky z prodlení se vztahuje § 3 odst. 1 starého občanského zákoníku, který stanoví, že „[v]ýkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.“

Jak rovněž potvrzuje ustálená judikatura Nejvyššího soudu, požadovat úroky z prodlení (i v případě bezdůvodného obohacení) sice obecně nepředstavuje výkon práva v rozporu s dobrými mravy, avšak ve výjimečných případech je nutné i tento korektiv zohlednit.

„Institut úroků z prodlení představující odůvodněnou ochranu věřitele slouží k zajištění pohledávky tím způsobem, že hrozbou zvyšujícího se dluhu působí na dlužníka, aby své povinnosti dostál, zároveň jej sankcionuje za porušení povinnosti splnit dluh řádně a včas a současně přináší věřiteli kompenzaci (paušalizovanou náhradu škody) za dobu, o kterou se případně plnění opozdilo. Využití tohoto prostředku věřitelem zásadně nelze považovat za výkon práva v rozporu s dobrými mravy, a to samozřejmě ani v situaci, kdy existence dluhu je mezi účastníky sporná a je o ní rozhodováno v soudním řízení. Odepřít ochranu by bylo možno pouze takovému požadavku věřitele na úrok z prodlení, který by uvedená hlediska opomíjel, nevycházel by ze smyslu institutu prodlení, případně by byl dokonce zneužíván k poškození dlužníka nebo by vzhledem k poměrům účastníků vedl k nepřiměřeným důsledkům v tom smyslu, že by dlužníka zatěžoval likvidačním způsobem, zatímco pro věřitele by neznamenal podstatný přínos. O takový případ se v dané věci nejedná.“ (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2895/99)

Finanční arbitr je přesvědčen, že takový (výjimečný) případ představuje právě posuzovaná věc.

Navrhovatel po celou dobu po Instituci požadoval vrácení částky odpovídající celkovému zaplacenému pojistnému, aniž by kdy vyjádřil vůli vrátit Instituci plnění, která od ní sám obdržel – přestože si byl vědom toho, že v případě neplatné smlouvy by si smluvní strany měly vrátit vše, co si navzájem plnily (sám Navrhovatel s odkazem na § 457 starého občanského zákoníku odmítá započtení svých, pouze nepromlčených, plateb pojistného a dovolává se započtení veškerých plnění poskytnutých na základě Pojistné smlouvy).

Navrhovatel rovněž nejprve odmítl uzavření dohody o narovnání, a teprve až po cca roce od jejího předložení a obdržení odkupného z Pojistné smlouvy a po sdělení předběžného právního názoru finančního arbitra v řízení, se domáhal po Instituci jejího uzavření. Navíc, Navrhovatel se domáhal uzavření dohody o narovnání s původně navrhovanou částkou (Instituce v dohodě o narovnání sice již zohlednila provedený mimořádný výběr, avšak výplata odkupného v ní ještě zahrnuta být nemohla) v době, kdy od Instituce již obdržel další peněžní prostředky na odkupném.

Navrhovatel tak zjevně kalkuloval s dalším obohacením na úkor Instituce.

Finanční arbitr nepovažuje toto jednání Navrhovatele za jednání poctivé, a proto Navrhovateli úrok z prodlení nepřiznává.

6. K výrokům rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr neshledal, že by ve věci určení neplatnosti Pojistné smlouvy rozhodl věcně nesprávně z důvodů namítaných Navrhovatele a Institucí, a setrvává tak na svém právním závěru, že Pojistná smlouva je neplatná pro neurčitost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném. Finanční arbitr však musel zohlednit námitku promlčení, kterou Navrhovatel vznesl až v námitkovém řízení vůči plnění, které Instituce Navrhovateli poskytla na základě neplatné Pojistné smlouvy a posoudil ji jako důvodnou ve vztahu k částce odpovídající mimořádnému výběru.

Finanční arbitr proto mění závěry v Nálezu tak, že Navrhovatel má nárok na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy ve výši 23.026 Kč.

Na základě výše uvedené skutečnosti rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výrocích tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručení nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*in případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra*).

Podle § 244 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce t5fgqp9
Instituce – datová schránka v93dkf5

